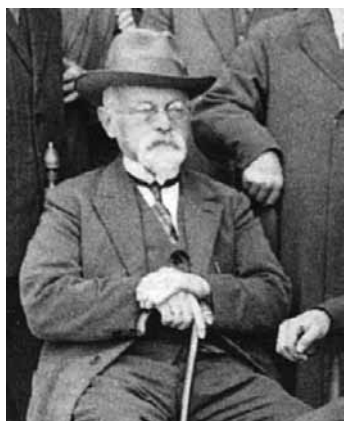

De bijzondere loopbaan van een Lochemse bakkerszoon

Wolter Willem Kolvoort (1859-1945), schoolmeester, gymnast en natuursportliefhebber

Eddy ter Braak

“We gaan er zoo wekelijks een paar maal gewoonlijk met ons zessen of zevenen ‘op uit’, en als ik dan als hoofd der patrouille ‘links en rechts van den weg!’ commandeer, of op een vlak terrein een tirailleurslinie laat formeeren, dan ontkomt er weinig aan onzen meer en meer geoefend wordenden blik en worden wel eens aardige vondstjes gedaan. De paar gebezigde militaire termen zullen natuurlijk de lezers van dit tijdschrift niet in het onzekere brengen, welke vondstjes er bedoeld worden; en als ik van eenige dezer hier nu mededeeling ga doen, vooral van die uit het plantenrijk, dan zij vooraf opgemerkt, dat er volstrekt niet altijd sprake zijn zal van ‘planten met 1, 2 of 3 zetjes’.”

Zo begon in mei 1900 de Lochemse schoolmeester W.W. Kolvoort zijn artikel ‘Aardige vondstjes’ in *De Levende Natuur*, tijdschrift voor natuurliefhebbers, een tijdschrift dat onder redactie stond van de onderwijzers E. Heimans, J. Jaspers en Jac. P. Thijssen.

(De aangeduide ‘zetjes’ geven in de *Geïllustreerde Flora van Nederland* van Heimans en Thijssen de mate van zeldzaamheid van een plant aan. “3 Zetjes” betekende heel zeldzaam.)

Het gebruikte stuk tekst maakt ons twee dingen over W.W. Kolvoort duidelijk: hij was bijzonder geïnteresseerd in het natuurlijk gebeuren en hij liet leerlingen, die dat wilden, daarvan meegenieten. Daarnaast zien we dat hij zijn dienstdtijd bij de Nationale Militie, doorgebracht bij het wapen der infanterie, niet vergeten was.

Waldersstraat rond 1900.

Uit zijn jeugd

Wolter Willem Kolvoort werd in een huis aan de Walderstraat te Lochem geboren, waar zijn vader, Egbert Kolvoort, een bakkerij had en waar diens vader, Wolter Kolvoort, voor die tijd het beroep van wiel- en stoeldraaier had uitgeoefend. Egbert Kolvoort had, tot aan zijn huwelijk in 1854, als bakkersknecht in Zutphen gewerkt. Na zijn huwelijk begon hij een eigen bakkerszaak in het pand van zijn vader.

Op de foto van de Walderstraat is de bakkerij van Egbert Kolvoort niet goed te zien. Ze bevond zich aan de rechterzijde, net voorbij het pand met de begroeiing tegen de muur. Dit begroeide pand was de stadsboerderij van de familie Schekman, waarin nog lang is 'geboerd'.

Het paard van Schekman

In de jeugdherinneringen van een bewoner van de Walderstraat (geboren in 1907) kunnen we het volgende lezen: *“Naast Heespelink*) woonde de interessantste familie uit de straat, namelijk Schekman, Gos en zijn vrouw Hendrike. [...] Als je langs het huis kwam dan liep je de kans, je kapot te schrikken, omdat het paard met geweld tegen de staldeur trapt. Als je de grote deur los deed, dan kwam je eerst op de grote deel, waar het altijd naar hooi en beesten rook en als je dan door liep, kwam je in de keuken met het vuur en de hakselmachine en de oude kasten, de tafel, de stoelen, de bedstee, de hond, de katten en de kippen.[...] Het rook er naar oude lappen.”*

Nog een stukje uit de jeugdherinneringen, dat ook wel interessant is, omdat het iets van het leven in de Walderstraat laat zien, zoals Wolter Willem Kolvoort het in grote lijnen ook moet hebben beleefd (al was dat wel 50 jaar eerder).

“De Walderstraat was ons speelterrein. In de kluizen tussen de huizen deden we verstopperijtje, en als het in de zomer had geregend, na een

onweer bijvoorbeeld, dan kwam het regenwater hetterdepletter naar de goten. Van kranten maakten we bootjes en lieten die dan drijven in het gootwater.

Op mooie zomeravonden kwamen de stoelen naar buiten en de hele buurt zat dan bij elkaar en besprak de dingen van de dag.”

Wolter Willems geboortedag was 8 mei 1859. Hij was het eerste kind van Egbert Kolvoort en Johanna Christina Heespelink. Drie jaar later kreeg hij gezelschap van een broertje, Hendrik Gerrit. Moeder Johanna Christina stierf al vrij jong in 1876. Wolter Willem was toen 17 jaar oud. Een jaar later hertrouwde zijn vader met Anna Gezina Boswinkel. Uit deze verbintenis werd in 1888 een dochtertje geboren, Ymkje Egbertina Johanna.

Wolter Willem was in het jaar van het overlijden van zijn moeder al als kwekeling werkzaam op de Nederduitsche School, gelegen op de hoek van het Kloosterstraatje en de Zuiderwal. De school waar hij zelf zijn lagere schooltijd had doorgebracht.

De Nederduitsche School

De benaming 'Nederduitsch' in de schoolnaam zal vanwege de destijds ook bestaande benamingen Latijnsche en Fransche School zijn geweest. De laatste twee zijn nu te vergelijken met het Gymnasium en de H.B.S. Nederduitsch betekent hier niets anders dan Nederlands.

Tot 1896 ontvingen alle Lochemse stadskinderen hun eerste en vaak ook enige onderwijs op deze school, die later wel 'oude school' of 'School I' werd genoemd.

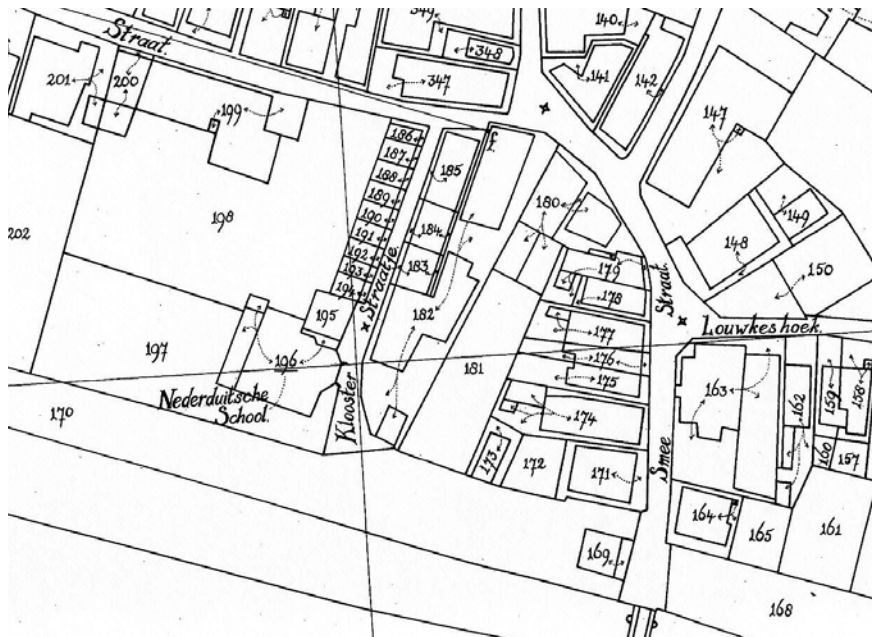
Sinds mensenheugenis was de school ondergebracht in de vroegere kloosterkerk aan de Zuiderwal. Deze kerk was in de Middeleeuwen onderdeel geweest van het Grote Convent, dat daar had gestaan.

Hoewel er tot 1901 geen leerplicht was, gingen de meeste Lochemse kinderen wel naar school. Niet alle leerlingen doorliepen echter alle zes klassen. Armoede in veel gezinnen dreef de ouders er vaak toe, om voor hun kinderen van 9 à 10 jaar een baantje te zoeken als dienstbode of als boerenknechtje.

Toen in de tweede helft van de 19e eeuw de belangstelling voor het onderwijs toenam, kwam de school steeds meer in de problemen wat de ruimte betreft.

---

*De broer van Wolter Willem Kolvoort werd net als zijn vader bakker. Hij had zijn zaak naast het pand waar hij geboren was: op Walderstraat 24. Hij overleed echter al jong, in 1888. Zijn vrouw zette de bakkerij daarna een tijdje zelf voort, tot ze in 1892 trouwde met Gerrit Heespelink, een neef van haar schoonmoeder. Onder zijn naam ging de bakkerij in de Walderstraat daarna verder. Later breidde hij de zaak uit door zijn pand met dat van zijn schoonfamilie (Walderstraat 26) samen te trekken.

Perceel 196 is de Nederduitse School (uit de Kadastrale Atlas van Gelderland. Lochem, Laren en Verwolde 1832)

Perceel 196 is de Nederduitse School (uit de Kadastrale Atlas van Gelderland. Lochem, Laren en Verwolde 1832)
ten vertoonen), is er ééne, die voorloopig van de School moet geweert worden als lijdende aan Scabiës. In 't algemeen was de ondenkbare vuilheid der handen, de bliken van beten van overgroot aantal ongedierte (luizen), in één woord een smeerigheid in ieder opzigt, bij heel velen afschuwelijk. 16/4/74. Den Stadsgeneesheer Dr. Van Dijke."

Schoolhoofd Jan Martinus Kobus, op 1 december 1870 aangesteld, beklaagde zich regelmatig over de onhoudbare toestand bij de gemeente. Uiteindelijk kreeg hij na heel veel moeite voor elkaar, dat in verband met het toenemend aantal leerlingen de school met vijf goed ingerichte lokalen werd uitgebreid. Elk lokaal bood plaats aan 75 leerlingen. Dat was wel iets anders dan de ongeveer 150 per lokaal in 1873. Er werd ook een onderwijzerswoning bij de school gebouwd.

Verdere toename van het aantal leerlingen zorgde er echter voor, dat de school nadien toch nog enkele keren moest worden verbouwd en uitgebreid.

Een tweede school

In 1885 telde de school al ongeveer 500 leerlingen. Aangezien volgens de voorschriften op de school niet meer dan 600 kinderen onderwijs mochten ontvangen, moest er rond 1895 wat gebeuren. De raad kon het er eerst niet over eens worden, of er toch niet nog een lokaal bij de school moest worden aangebouwd, of dat men moest overgaan tot het bouwen van een tweede openbare lagere school in Lochem. Uiteindelijk werd met zes tegen vier stemmen door de raad besloten om een tweede openbare lagere school te gaan bouwen. Deze kreeg in eerste instantie drie lokalen, maar de bouw was zodanig, dat er nog meer lokalen bij konden komen. De school kwam aan de nieuwe grindweg door de Zuiderenk, de latere Burgemeester Leenstraat.

Men startte in 1896 met drie leerkrachten. In 1900 moest de school echter al worden uitgebreid met vier lokalen. Vier leerkrachten van de oude school, School I genoemd, werden overgeplaatst naar de nieuwe school, School II genoemd. Eén van deze vier leerkrachten was Wolter Willem Kolvoort.

School I heeft een belangrijke rol in het leven van Wolter Willem Kolvoort gespeeld. Hij bracht er zijn lagere schooltijd door, volgde er zijn opleiding als kwekeling (leerkracht in opleiding) en bracht er daarna nog 16 jaar van zijn werkzame leven door. Zijn middelbare schooltijd heeft hij waarschijnlijk op de Franse School van de heer Planque doorgebracht.

Wolter Willem Kolvoort heeft zijn onderwijsopleiding dus niet als leerling aan een dagopleiding voor onderwijzers, een zogenaamde Rijksnormaalschool of Kweekschool, gevolgd. Hij leerde het vak in de praktijk als kwekeling aangesteld aan zijn vroegere lagere school. Daarvoor moest hij destijds wel eerst solliciteren naar de aanstelling van kwekeling bij de gemeente Lochem, als de bevoegde instantie voor de school. Het was toen ook nog de gemeente, die de hoogte van het salaris vaststelde.

Als kwekeling kreeg hij f 30,- per jaar uitgekeerd. De theoretische studie voor de akte heeft hij in zijn vrije tijd moeten doen.

De school telde tot 1873 namelijk slechts twee lokalen. In deze beide lokalen moesten in dat jaar ongeveer 300 kinderen worden ondergebracht. De kinderen zaten dus met zeer velen dicht opeengepakt in het lokaal. Daarbij kwam, dat de hygiëne van de kinderen vaak te wensen overliet. In een klein briefje van de 'stadsgeneesheer' aan Burgemeester en Wethouders van Lochem kunnen we hierover het volgende lezen:

"De ondergeteekende heeft ruim 300 Kinderen op de School v. Mr. Kobus nagezien en behalve eenige verdachten, die alleen voorwaardelijk kunnen toegelaten worden (wekelijks bewijs van toelating moeten vertoonen), is er ééne, die voorloopig van de School moet geweert worden als lijdende aan Scabiës. In 't algemeen was de ondenkbare vuilheid der handen, de bliken van beten van overgroot aantal ongedierte (luizen), in één woord een smeerigheid in ieder opzigt, bij heel velen afschuwelijk. 16/4/74. Den Stadsgeneesheer Dr. Van Dijke."

Zijn loopbaan en zijn gezin

In het najaar van 1877 slaagde Wolter Willem Kolvoort in Arnhem voor de akte voor hulponderwijzer bij het lager onderwijs. Hij solliciteerde meteen naar de kort daarvoor vrijgekomen betrekking van hulponderwijzer aan zijn eigen school. En met succes. Hij werd door de raad met algemene stemmen aangenomen. Natuurlijk na een positief advies van zijn opleider, het hoofd der school J.M. Kobus.

In 1879 moest hij de raad van de gemeente Lochem echter al weer 'met verschuldigde eerbied' verzoeken hem per 1 mei van dat jaar eervol ontslag te geven, wegens het moeten vervullen van zijn dienstplicht bij de Nationale Militie. Wolter Willem moest zich op 8 mei melden bij het 2e bataljon van het 8e regiment van de Infanterie te Deventer. Toen hij op 8 november 1879 zijn verlof pas uitgereikt kreeg, was zijn standplaats echter niet Deventer, maar Zutphen.

Op 5 december 1879 vestigde hij zich Zaltbommel, waar hij een betrekking als hulponderwijzer had aangenomen. Hier bleef hij tot eind 1880. Vandaar vertrok hij naar Purmerend, waar hij tot 23 mei 1882 als 'onderwijzer' in het Bevolkingsregister staat ingeschreven. Daaruit is te concluderen, dat hij ondertussen zijn akte voor hoofdonderwijzer had behaald, anders had hij zich geen onderwijzer mogen noemen. Velsen in Noord Holland werd de volgende stop op zijn route. Hier vestigde hij zich eind mei 1882 en bleef er tot de zomer van 1884. Gedurende zijn verblijf hier behaalde hij zijn akten voor het geven van lessen in gymnastiek en tekenen.

Terug naar Lochem

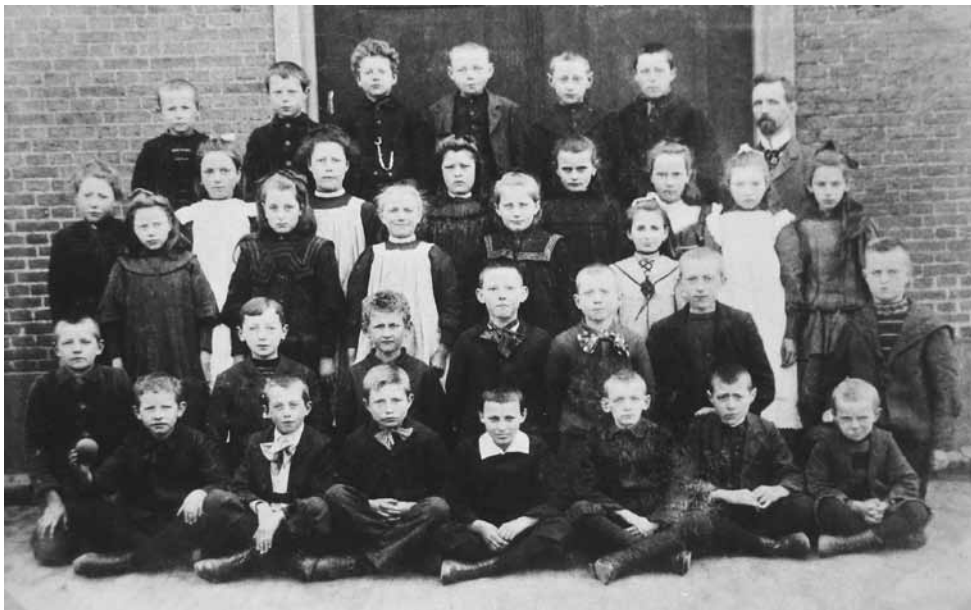
Maar Lochem bleef erg aan hem trekken. Op 18 juli 1884 solliciteerde hij naar de betrekking van onderwijzer aan de openbare lagere school te Lochem. De brief ondertekende hij met "*W.W. Kolvoort, Onderwijzer a/d o.l. school en Teekenonderwijzer a/d Rijksnormaalschool en de o.l. scholen te Velsen*".

Schoolhoofd Kobus wilde hem graag hebben, zo liet hij aan B. en W. in een brief weten: "*Dewijl de sollicitant W.W. Kolvoort gedurende langer tijd op meer scholen practisch gevormd is en bovendien een acte voor het teekenen bezit, meen ik dat hij op de voordracht als No. 1 moet geplaatst worden*".

Wolter Willem Kolvoort werd aangesteld, met een wedde van f 600,- per jaar. Dat was ook in zijn tijd beslist geen vetpot. Daarvoor moesten de leerkrachten niet alleen met grote klassen werken en lange dagen maken, maar waren ze ook nog eens verplicht naast hun gewone lessen van oktober tot maart elke twee weken drie avonden per week les te geven aan de herhalingsklas. Een klas waar kinderen, die ouder dan 14 jaar waren en waren gaan werken, toch nog wat bij konden leren.

Familielief en -leed

Hij kwam in november 1884 weer bij zijn ouders in de Walderstraat wonen. Of hij daarna kennis maakte met zijn toekomstige vrouw, Anna Louisa Elsing, of dat hij haar bij eerdere bezoeken aan zijn ouders in Lochem al ontmoet had, is niet bekend. Wel bekend is, dat zij op 2 april 1885 in Lochem trouwden. Anna Louisa Elsing was sinds 1882 als gemeentelijke vroedvrouw in Lochem werkzaam. Het echtpaar bleef de eerste jaren aan de Walderstraat wonen. Hier werd in 1888 ook hun eerste kind geboren, dochter Maria Egbertha Johanna Petronella. Bij hen in huis woonden behalve een paar familieleden ook enkele kostgangers, o.a. de later bekende Bernard van Krimpen, die in 1889 als hulponderwijzer was benoemd aan School I. Hij verbleef van 1889 tot 1891 bij hen in huis.

Meester Kolvoort met zijn klas voor School I. De datum van opname is niet bekend, maar moet van voor 1900 zijn. Als er op de foto personen zijn, die u herkent, dan wil het Historisch Genootschap dat heel graag van u horen.

PENSTION

■ tijdelijk of doorlopend. ■

Mooie kamers, waaronder parterre, ensuite en op het zuiden gelegen, met vóór- en achterveranda. Lommerrijke tuin. Deftige stand Kalme, landelijke omgeving. Nabij de schoonste wandelingen.

Tijdelijk: f 2.50 p. p. en p. d.; kinderen berekend n. leeftijd.

Doorlopend: op nader te bepalen condities. Refer. v. vorige logées disponibel.

Aanbevelend

W. W. KOLVOORT,
NIEUWE WEG — LOCHEM.

Eind jaren '80 verhuisde de familie naar Nieuweweg 32, waar Wolter Willem Kolvoort in 1887 van Herman Reerink, timmerman en aannemer, een huis had gekocht. Ook aan de Nieuweweg is op het blad van het Bevolkingsregister over de periode 1890-1921 te lezen, dat het echtpaar familie en kostgangers in huis had. Ook verhuurden zij kamers aan vakantiegangers. Ze maakten er zelfs reclame voor in bladen. Zo blijkt wel uit de bijgevoegde advertentie.

Mogelijk was het huis hen te groot en misschien ook te duur. In mei 1896 reageerde Wolter Willem Kolvoort tenminste op

een advertentie van Vitus Bruinsma en Frederike van Uildriks. Zij wilden uit Gorredijk weg en zochten een huis in het oosten van ons land. Wolter bood hen zijn huis te koop aan. Het stel was zeer enthousiast over het huis en kocht het. Ze zijn er de rest van hun leven blijven wonen.

Waar bleef het gezin Kolvoort? Wolter Willem had voor hem en zijn gezin de helft van een dubbel huis gekocht, dat pal naast zijn vorige huis was gebouwd: Nieuweweg 30. Een iets kleinere woning met de helft minder grond er om heen.

Frederike van Uildriks, die schrijfster en publiciste was, heeft in het boek *Natuurgenot* verhaald over een belangrijke bezigheid van Wolter Willem Kolvoort. Hij hield namelijk in zijn tuin drie grote voliëres met inlandse vogels. Dat kon zij als natuurliefhebster destijds wel waarderen. Maar uit haar dagboek blijkt, dat ze er toch ook wel eens hinder van ondervond: *"2 April 1900. Een flinke sneeuwjacht tusschen 4 en 5. Altijd koud weer. Wij al steeds om 6 uur op. Nóg veel vroeger last van Kolvoorts merel. Dien dag ben ik bij juffrouw Kolvoort gaan klagen; 's middags kwam Marie zeggen, dat de merel door vader was vrijgelaten."*

Wolter Kolvoort (rechts met strohoed) bij een activiteit bij het zwembad in de Berkel (jaartal niet bekend)

Wolter Willems vrouw Anna was, zoals eerder vermeld, tot aan haar huwelijk vroedvrouw in Lochem geweest. Omdat het in die tijd gebruikelijk was, dat de vrouw stopte met werken als ze trouwde, had Anna dat ook gedaan. Maar dat leverde grote problemen op voor de stad. Men kon niet aan een andere vroedvrouw komen. Eerst heeft men zich nog beholpen met een oude vroedvrouw uit Vorden. Maar dat werkte blijkbaar niet goed, mede omdat ze in Vorden bleef wonen, zodat men Anna maar weer vroeg om haar oude beroep op te nemen. Dit is allemaal uit de oude geboorteakten te halen. Men komt daarin namelijk de naam van de vroedvrouw alleen tegen, wanneer het gaat om aangifte van een kind van een ongehuwde moeder. Dan geeft de vroedvrouw (of de arts) in de plaats van de vader het kind bij de gemeente aan. Uit deze akten blijkt, dat Anna in ieder geval nog tot 22 april 1895 als vroedvrouw heeft gewerkt. Op 29 augustus 1895 verschijnt de naam van Catharina Busces als vroedvrouw in de akten.

Anna werd, als zij de geboorte van een kind zonder wettelijke vader aangaf, altijd aangegeven als “Anna Louisa Elsing, vroedvrouw”. Na haar huwelijk werd het de eerstvolgende keer “Anna Louisa Elsing, vroedvrouw, huisvrouw van Wolter Willem Kolvoort”, maar de volgende keer was het weer gewoon “Anna Louisa Elsing, vroedvrouw”, getrouwd of niet! Nu is dat heel gewoon, maar voor die tijd ongebruikelijk.

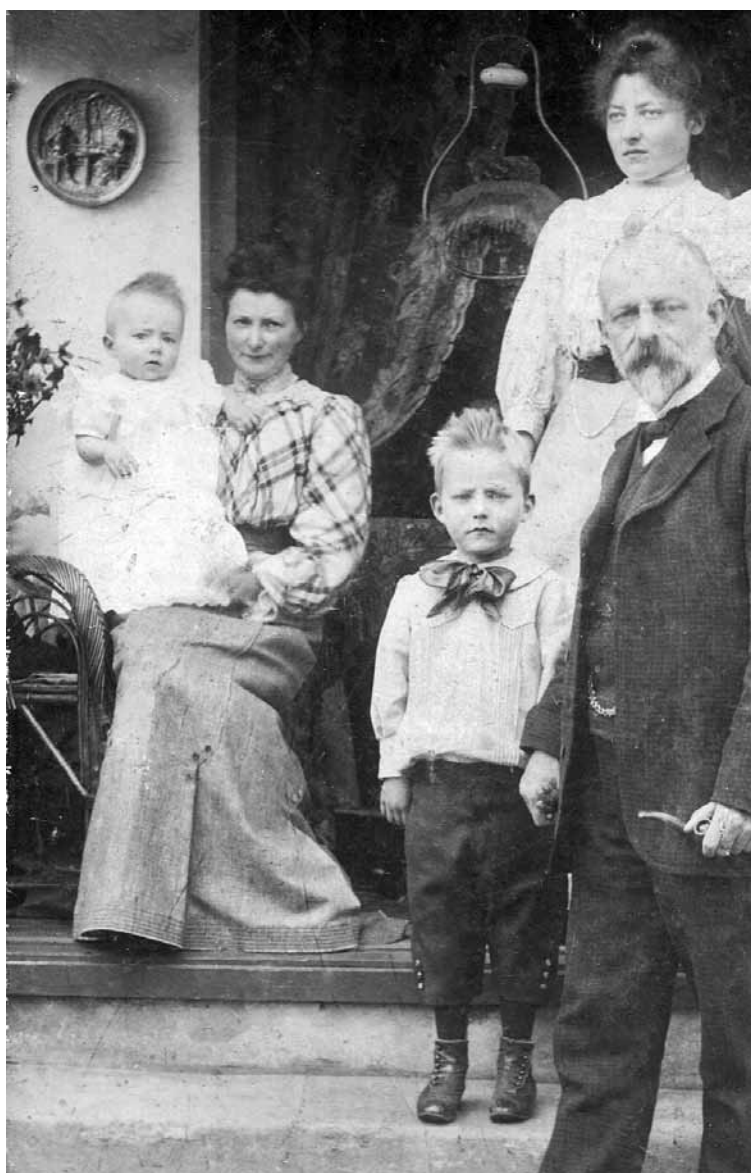
Het moet heel wrang voor Anna zijn geweest, dat het haar na de geboorte van hun dochter niet meer lukte gezonde kinderen ter wereld te brengen. Terwijl ze overal om haar heen vrouwen hielp bij de geboorte van hun kind, bracht zij zelf ongelukkig-gerwijs drie keer (in 1891, 1895 en 1897) een levenloos kind ter wereld. Het zal haar gezondheid niet ten goede zijn gekomen. Ze overleed in 1901, slechts 46 jaar oud.

Wolter Willem Kolvoort trouwde ongeveer een jaar later opnieuw, nu met Zwenne van der Werff. Zwenne was één van de vijf dochters van de vroegere tuinman van De Cloese en sinds 1891 logementshouder van ‘Café-logement Van der Werff’ aan de Bierstraat. Ze was handwerkonderwijzeres. Hij heeft haar mogelijk bij zijn collega en vriend Frederik Jan Hendrik Veenemans leren kennen. Frederik was een jaar eerder getrouwd met Catharina van der Werff, een zuster van Zwenne.

Het echtpaar bleef tot 1907 aan de Nieuweweg wonen. Daar werden ook hun beide zonen, Egbert Cornelis Hendrik (1903) en Marius Johan Christiaan (1907), geboren. Daarna verhuisden ze naar Oosterbleek 22, naar een woning naast het echtpaar Veenemans-van der Werff.

School II

Wolter Willem Kolvoort was ondertussen in 1900 samen met drie collega’s, waaronder ook Frederik Jan Hendrik Veenemans, van de ‘oude’ School I overgeplaatst naar de ‘nieuwe’ School II. Hier bleef hij nog 24 jaar in functie. Volgens Jan Klein Egelink in zijn artikel ‘De “Nieuwe” Openbare Lagere School II was niet zo nieuw als men dacht’ in het tijdschrift *Belvédère* uit 1991 was Kolvoort “Een zeer populaire figuur

Wolter Willem Kolvoort, Zwenne van der Werff, hun beide zontjes en er achter Marie, de dochter uit zijn eerste huwelijk.

bij jong en oud. Hij bracht de jonge generatie vooral kennis en de waarde van de natuur bij. Ook buiten de schooltijd maakte hij zich jegens de Lochemse gemeenschap op verschillende terreinen zeer verdienstelijk.”

Een bezig baasje

Wolter Willem gebruikte zijn vrije tijd niet alleen om regelmatig met belangstellende leerlingen op stap te gaan om de natuur rond Lochem te verkennen en te bestuderen. Daarnaast heeft hij ook een belangrijke rol gespeeld in de in het eind van 1886 opgerichte gymnastiekvereniging ‘Brinio’. Omdat Wolter Willem in het bezit was van een akte voor gymnastiek, vroegen de oprichters van de vereniging hem de leiding van de gymnastiek-oefenavonden op zich te nemen. Deze avonden werden destijds in de krant als ‘oefenvergaderingen’ omschreven. Wolter Willem Kolvoort voldeed aan hun verzoek.

Al eerder, op 29 september 1886, had Wolter Willem echter bij het gemeentebestuur het verzoek ingediend “... om het gymnastieklokaal te mogen gebruiken voor het geven van privaattlessen.”

De raad ging er mee akkoord. Dit kan niet te maken hebben gehad met de aan het eind van het jaar opgerichte gymnastiekvereniging ‘Brinio’. Daarvoor was het tijdstip te vroeg. Voor wie die lessen dan bedoeld waren? Mogelijk voor leerlingen van zijn school.

Wolter Willem werd de eerste directeur van ‘Brinio’ en is dat tot 1899 gebleven. Zijn vriend en collega Bernard van Krimpen werd de secretaris van de vereniging en hij was later ook jarenlang de voorzitter.

Kort na zijn aanstelling in Lochem in 1884 had hij trouwens ook al de tekenlessen aan de hulponderwijzeres en de kwekelingen aan de bewaarschool in Lochem op zich genomen; eenmaal in de 14 dagen gedurende 1 ½ uur. Hij kreeg daar f 1,- per gegeven les voor. Deze

taak heeft hij volgehouden tot aan zijn pensionering in 1924!

En in 1886 werd hij ook nog benoemd tot gymnastiekonderwijzer aan de scholen voor m.u.l.o. en die voor gewoon lager onderwijs in de stad: “f 30,- voor elke les in de week, doch die nooit minder dan f 125,- 's jaars mocht zijn”.

Lochemsche Gymnastiekvereniging
„BRINIO”
 Opgericht 1 November 1886.
 Directeur: de heer W. W. KOLVOORT.
FEESTAVOND
 VAN HET VERBODEN VAN HET
10-jarig bestaan der Vereeniging,
 op VRIJDAG 6 NOVEMBER 1896.
 IN DE
 Sociëteit „DE HARMONIE.”
 Muziek van den heer OOSTELAAR te Derenter.
 Aanvang 7 uur precies.
PROGRAMMA.
 A. Optreden van het Variëteit-Gezelschap
 Directie: A. SINDO te Amsterdam.
 B. Tafereelen uit de Vaderlandsche Geschiedenis.
 (Tableaux vivants in gekleurd costuum door de
 verkochte leden van „BRINIO”)
 1. Gemiddeldige werking van het Romeinse leger.
 2. CLAUDIUS CIVILIS maanpleegt de wachttouw VALLIUM.
 3. CLAUDIUS CIVILIS roept zijne landgenooten ten strijde.
 4. BRINIO door zijn volk op een schied rusteren.
 5. CLAUDIUS CIVILIS slaat de Romeinen.
 6. Heroverwing van het verboden huwelijk der Romeinen en de
 Beatrijzen.
 C. Optreden van het Variëteit-Gezelschap
 Directie: A. SINDO te Amsterdam.
NA AFDROP BAL
 Entree 50 cents per persoon.
 Kansellende leden ontragen een vrijkaart.
 Plaatsbespreking à 10 cents per persoon Vrijdag 6 Nov. 's nam.
 van 12-2 uur.

Wolter Willem Kolvoort (bovenop het priegel liggend) met zijn medegymnasten voor of na de uitvoering van ‘Brinio’ in 1887.

Daarnaast gaf hij ook nog jarenlang les in tekenen en handenarbeid aan de avondtekenschool, georganiseerd door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Deze avondtekenschool is in 1890 begonnen. In 1892 had de school al 40 leerlingen. Ze kregen les van een timmermansbaas, de stadsopzichter en een leerkracht van de openbare lagere school. Deze laatste was dus Wolter Willem Kolvoort.

Wolter Willem Kolvoort en de natuursport

Tot de tweede helft van de 19e eeuw bestond er nauwelijks belangstelling voor het natuurgebeuren. De natuur werd over het algemeen als iets vijandigs gezien, dat als men er last van had, bestreden moest worden. Er waren dan ook weinig mensen, die de natuur introkken om er van te leren en er van te genieten.

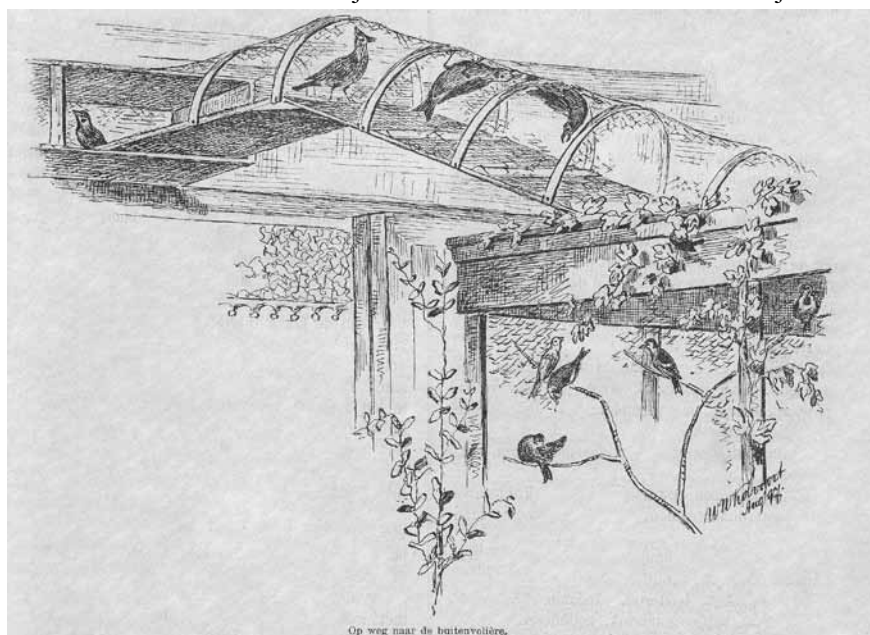
Onder andere door de sterke opkomst van de industrie en de verstedelijking ging men er echter langzamerhand anders over denken. De beweging die toen ontstond, wordt nu wel omschreven als het Biologisch Réveil. De beweging probeerde bij anderen belangstelling voor de natuur op te wekken. Zij zagen dat eigenlijk als een soort sport, vandaar dat men het er op uit trekken om de natuur te bestuderen, als natuursport betitelde. De onderwijzers Eli Heimans en Jac. P. Thijssse hebben een belangrijke rol in deze beweging gespeeld. Zij maakten collega's enthousiast om er met hun leerlingen op uit te trekken en hen belangstelling voor en kennis over het natuurgebeuren bij te brengen. Daarnaast schreven zij vele boekjes en boeken over de natuur met het doel naast de kinderen ook de volwassenen belangstelling voor het natuurgebeuren bij te brengen.

De 'Verkade-albums' waar Jac. P. Thijssse aan mee werkte, zullen bij een aantal van u nog wel bekend zijn. Ontzettend veel kinderen verzamelden vroeger de plakplaatjes, die in deze albums met titels als 'Lente', 'Zomer', 'Herfst', 'Winter' en 'Hans de torenkraai' geplakt moesten worden. Heimans en Thijssse begonnen daarnaast in 1896 als eersten met een natuurtijdschrift. Dit tijdschrift, *De Levende Natuur*, was niet voor de wetenschappelijk ingestelde, maar voor de geïnteresseerde leek bedoeld. Hierin lag nu eens niet de nadruk op de wetenschappelijke, maar op de Nederlandse namen.

Wolter Willem Kolvoort was één van die enthousiaste en geïnteresseerde leken, die van het begin af aan een abonnement op dit tijdschrift hadden. Al in het eerste verschijningsjaar stuurde hij een tweetal door hemzelf geschreven artikelen in. Dat hij er zo gauw bij was, kwam doordat hij in zijn tijd als onderwijzer in Velsen (1882-1884), bevriend was geraakt met Jasper Jaspers. Deze werkte daar aan dezelfde school als Wolter Willem. Ook hij was onderwijzer aan de voorbereidende klas der Rijksnormaalschool en daarnaast was hij leraar in plant- en dierkunde voor alle klassen. Jasper Jaspers had een goed contact met de Amsterdamse onderwijzers Heimans en Thijssse en hij was ook een aantal jaren mederedacteur van *De Levende Natuur*. Het is dus niet vreemd, dat Wolter Kolvoort, als echte natuurliefhebber, aan dit blad mee heeft gewerkt.

Tussen 1896 en 1901 heeft hij tien keer met een artikel aan de inhoud van het blad bijgedragen. Hij maakte bij zijn artikelen zelf de tekeningen. Dat deden trouwens de meeste auteurs. U ziet bij dit artikel drie tekeningen van zijn hand afgebeeld.

De tweede tekening laat ons zien, hoe Wolter Willem Kolvoort zijn drie volières (één binnen en twee buiten) met elkaar verbonden had.

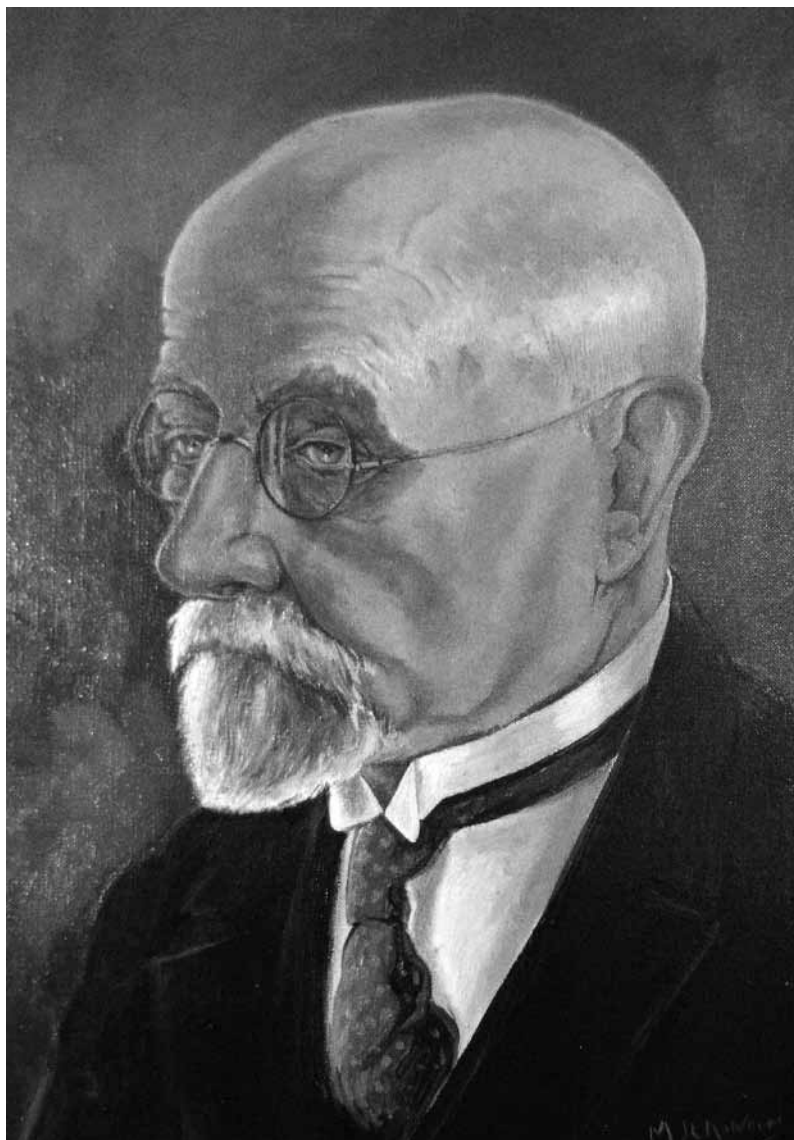
Zoals vermeld, hadden vooral de vogels zijn belangstelling. Het was, in tegenstelling tot nu, in zijn tijd heel

gebruikelijk om de vogels niet alleen in het vrije veld te bestuderen, maar ook om ze te vangen en in kooien te houden en zelfs om ze te schieten om ze te kunnen opzetten en zo te verzamelen. In *De Levende Natuur* werd hier over geschreven, alsof het de gewoonste zaak van de wereld was.

Kijkjes Buiten

Wolter Willem Kolvoort had ook nog een maandelijkse rubriek in o.a. de *Lochemsche Courant* met als titel 'Kijkjes Buiten'. Twee maal, in 1899 en in 1902, is een aantal van deze in de *Lochemsche Courant* verschenen artikeltjes gebundeld en uitgeven als boekje. De eerste als *Kijkjes Buiten* en de tweede als *Op de Wandeling*. In zijn voorwoord bij de uitgave van 1899 schreef Kolvoort o.a.: "[...] Sedert jaren geef ik wekelijks onderwijs in natuurlijke historie aan kinderen van 10 à 12 jaar. Steeds heb ik getracht onderwerpen te kiezen, die aanleiding geven tot het doen van waarnemingen, die veelal gemakkelijk of in school, of daar buiten konden geschieden. [...] Die onderwerpen, waarmee ik naar mijn mening steeds het meeste succes had bij de kleine mensen, werden gedurende de laatste jaren door mij voor grote mensen behandeld in artikelen, welke maandelijks onder het hoofd 'KIJKJES BUITEN' werden opgenomen in de *Lochemsche*-, *Larensche*-, *Goorsche*- en *Needsche Couranten*. Onder de grote mensen heb ik verstaan de groote massa, alzo hen, die weinig kennis mochten opdoen van de levende natuur."

Wolter Kolvoort, geschilderd door zijn zoon Marius

Afscheid van het onderwijs

Op 26 juli 1924 nam hij na 40 dienstjaren afscheid van de school. In een door de kinderen versierd lokaal werd hij volgens een artikel in de *Lochemsche Courant* van 28 juli 1924 toegesproken door collega's en gezagdragers en toegezongen door de kinderen.

In 1924 is het echtpaar binnen Lochem nog een keer verhuisd en wel naar de Barchemseweg. Twee jaar later verhuisden ze al weer, nu naar Amersfoort, om in juni 1927 weer naar Lochem terug te keren. Dit keer gingen ze in de Frankenlaan wonen. Maar om de één of andere reden vertrokken ze in 1930 toch weer uit Lochem. Nu voorgoed. Ze betrokken in Apeldoorn aan de Driehuizerweg een woning. Hier is het echtpaar de rest van hun leven (en dat waren toch nog bijna 15 jaren) blijven wonen. Wolter Willem Kolvoort overleed hier op 19 maart 1945 op de leeftijd van ruim 85 jaar.

